

УДК 35.08:159.923

DOI 10.34132/pard2023.19.05

ПСИХОДІАГНОСТИКА ПРОГНОСТИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ПРОКРАСТИНАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Котляр Л. І., канд. психол. наук, доцент, Одеський національний морський університет м. Одеса, Україна.

Статтю присвячено визначенню змісту феномену прокрастинації як психологічного терміну в процесі професійної діяльності та кар'єрного зростання державних службовців, що виявляється через відкладання виконання свосчасних, доречних дій на більш пізній термін. У результаті емпіричного дослідження проведено психодіагностику прогностичних параметрів прокрастинації державних службовців. Показано що мислення державних службовців за своїм стилем характеризується практичністю та конкретністю і для представників дослідженої вибірки властиві установки на гнучкість, адаптивність, користь та вигоду, корекцію ситуацій для досягнення певного результату. Стосовно блоку розвитку суб'єктності проведено дослідження засвідчило що у державних службовців реалізація суб'єктності відбувається шляхом реалізації бажання проявити і затвердити свою індивідуальність у соціальному контексті, тримати відповідь за свої дії не тільки перед оточенням, а перед самим собою, що підкреслює їхню відповідальність, але в той же час у доведено що у державних службовців є розвинутим уміння знаходити виходи із складних ситуацій, звертатися до нових джерел для вирішення нових проблем, що відбиває когнітивний компонент готовності до змін, проте у деякій мірі у них знижені енергійність, життєвий тонус та віра в успіх. Зокрема у статті вивчено особливості прогностичних параметрів прокрастинації державних службовців. Зроблено висновок що мислення державних службовців за своїм стилем характеризується практичністю та конкретністю і для них властиві установки на гнучкість, адаптивність, користь та вигоду, корекцію ситуацій для досягнення

певного результату. Проаналізовано особливості наступних блоків: стилю мислення, розвитку суб'єктності, особистісної готовності до змін, толерантності до невизначеності, особливості показника прокрастинації.

Ключові слова: прокрастинація, стиль мислення, розвиток суб'єктності, особистісна готовність до змін, толерантність до невизначеності, державний службовець.

Постановка проблеми у загальному вигляді. На шляху розвитку української державності сьогодні постають актуальні проблеми, розв'язання яких виступає гарантом розвитку всіх суспільних інститутів, у тому числі в галузі державного управління. Необхідність входження нашої країни в нову модель розвитку Європи передбачає підготовку нової генерації спеціалістів, професіоналів державної служби, здатних враховувати не тільки проблеми своєї країни, а й усвідомлювати світові зміни.

Поведінка державних службовців має відповідати очікуванням громадськості та забезпечувати довіру суспільства і громадян до державної служби. При цьому велике значення має професійний розвиток державних службовців, який розглядається як послідовність якісно специфічних фаз, де розподільчим критерієм є зміст і форма переходу індивідуальних імпульсів в професійні бажання, а також здатність державних службовців до безвідкладного виконання своєчасних, доречних професійних дій.

Високий рівень прокрастинації державних службовців спричинений стилем мислення та особистісною не готовністю до змін в процесі управлінської діяльності. За таких умов виникає необхідність розроблення сучасних схем та впровадження дієвих механізмів формування аналітичного стилю мислення, особистісної готовності до змін та розпізнавання особливостей прогностичних параметрів прокрастинації державних службовців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичними проблемами визначення сутності механізмів прокрастинації їх класифікації приділялося багато уваги у працях Т. Вайди, Я. Варваричевої, В. Воробьова, М. Дворника, В. Ковиліна, М. Кузнецова, Т. Мотрук та інших. Проте, у зв'язку з теоретичним

обґрунтуванням феномену прокрастинації в процесі професійної діяльності та кар'єрного зростання, визначення прогностичних параметрів прокрастинації державних службовців, окремі елементи розглянутих наукових категорій потребують подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). В процесі дослідження були поставлені наступні завдання: розглянути визначення змісту категорії «політичної прокрастинації»; визначити особливості прогностичних параметрів прокрастинації державних службовців; провести психодіагностику прогностичних параметрів прокрастинації державних службовців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні дослідники велике значення приділяють проблемам кар'єрного зростання державних службовців, їх особистісної готовності до змін в професійній діяльності, успішного здійснення дій та прийняття управлінських рішень в теперішньому моменті, без прокрастинації. Кар'єра державного службовця це суб'єктивне усвідомлення позиції і поведінки в сфері державного управління, пов'язане з посадовим чи професійним підвищенням протягом трудового життя та є самовираженням державного службовця, зміна його навиків, знань, здібностей. Траєкторію свого руху державний службовець створює сам, враховуючи особливості внутрішнього і зовнішнього середовища, реальність, власні цілі, бажання та здібності. Отже, успіх у кар'єрі державного службовця можна розглядати з різних боків: як просування від однієї посади до іншої, більш високої, і як оволодіння новими знаннями, досвідом і навиками.

Треба відзначити, що високий рівень прокрастинації гальмує своєчасне виконання дій та вчинків в державному управлінні та негативно впливає на кар'єрне зростання державних службовців. Нам імпонує змістовна концепція політичної прокрастинації, яку обґрунтував Ю. Шайгородський. Згідно позиції автора, відкладання (уникнення) прийняття й реалізації важливих політичних рішень визначається неготовністю суб'єкта, котрий має прийняти таке рішення, взяти на себе відповідальність за його наслідки, що може зумовлюватися сумнівами щодо успішності реалізації, або ж усвідомленням нездатності подолати конфлікт, котрий виникне внаслідок прийняття рішення [26].

У емпіричному дослідженні було проведено вивчення особливостей прогностичних параметрів прокрастинації державних

службовців: стилю мислення, розвитку суб'єктності, особистісної готовності до змін, толерантності до невизначеності, особливості показника прокрастинації.

1. Аналіз особливостей блоку стилю мислення.

На рисунку 1. графічно наведено результати дескриптивного аналізу за тестом стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона (автори адаптації А. Алексєєв, Л. Громова) у державних службовців.

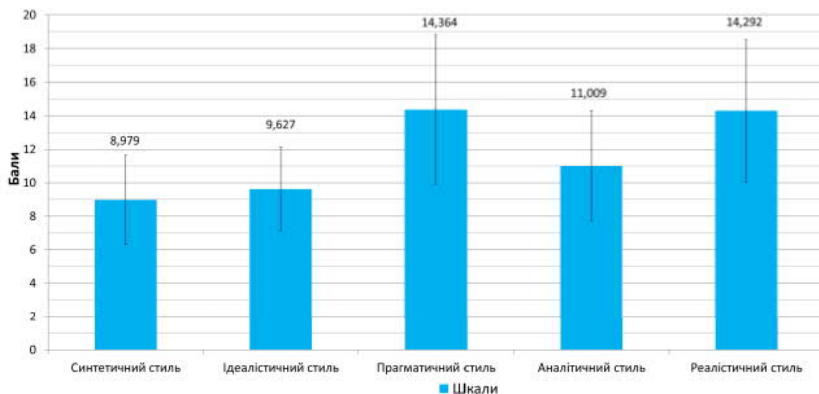

Рис. 1. Середньогруповий профіль державних службовців за тестом стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона (автори адаптації А. Алексєєв, Л. Громова).

Як видно з даного рисунку підвищеними значеннями за опитувальником характеризується шкала прагматичного стилю ($M = 14,364$; $SD = 8,927$) та шкала реалістичного стилю ($M = 14,292$; $SD = 8,499$), а найменшими значеннями – шкала синтетичного стилю ($M = 8,979$; $SD = 5,341$) та шкала ідеалістичного стилю ($M = 9,627$; $SD = 4,980$). Тобто досліджені державні службовці спираються на безпосередній особистий досвід, на використання тих матеріалів і інформації, які легко доступні, прагнуть якомога швидше отримати конкретний результат (нехай і обмежений), практичний вигравш. Вони також більш орієнтовані на визнання фактів, на тільки те, що можна безпосередньо відчутти, на власні очі побачити чи почути, доторкнутися тощо. Отже, їхнє мислення характеризується

практичністю та конкретністю і для них властиві установки на гнучкість, адаптивність, користь та вигоду, корекцію ситуацій для досягнення певного результату. Певний дефіцит полягає в них в аспектах синтетичного стилю мислення, який виявляється в тому, щоб створювати щось нове, оригінальне, комбінувати несхожі, часто протилежні ідеї, погляди, здійснювати подумки експерименти [1].

В науковій літературі нам не довелося знайти результати досліджень державних службовців за методикою стилю мислення А. Харрісона та Р. Бремсона (автори адаптації А. Алексєєв, Л. Громова). Проте цікавими є висновки О. Рудихіної, які отримані нею при вивченні співвідношення індивідуально-типологічних і індивідуально-стильових особливостей з ціннісними орієнтаціями студентів вузу. Авторкою встановлено, що синтетичний стиль та ідеалістичний стиль знаходяться у протизв'язі до прагматичного та реалістичного стилю. А аналітичний стиль пов'язаний із прагненням до саморозвитку та прагнення до раціональних дій. Середньогруповий рівень загального стилю становить $M = 58,229$; $SD = 26,237$. Проте відомо, якщо сумарні оцінки за стилями мислення потрапляють в діапазон від 49 до 59 балів, то ми просто не можемо сказати нічого певного через нестачу інформації [22].

Таким чином, мислення державних службовців за своїм стилем характеризується практичністю та конкретністю і для представників дослідженої вибірки властиві установки на гнучкість, адаптивність, користь та вигоду, корекцію ситуацій для досягнення певного результату. Певний дефіцит полягає у державних службовців в аспектах синтетичного стилю мислення, який виявляється в тому, щоб створювати щось нове, оригінальне, комбінувати несхожі, часто протилежні ідеї, погляди, здійснювати подумки експерименти.

2. Аналіз особливостей блоку розвитку суб'єктності.

На рисунку 2. графічно наведено результати описативного аналізу за тестом рівня розвитку суб'єктності М. Щукіної у державних службовців.

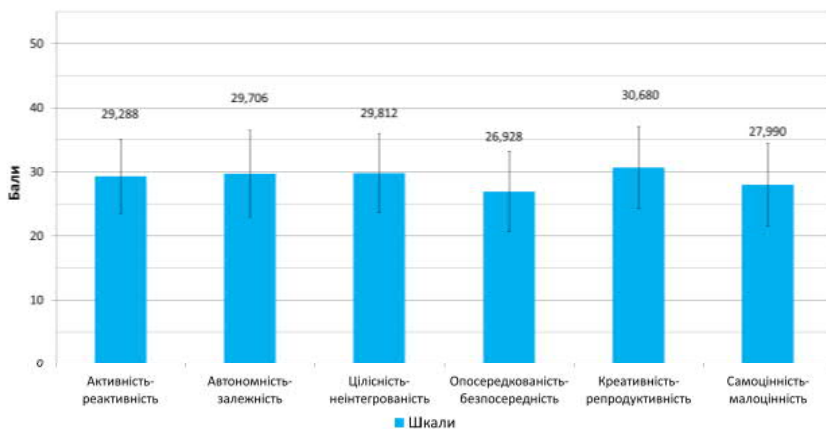

Рис. 2. Середньогруповий профіль державних службовців за тестом рівня розвитку суб'єктності М. Щукіної.

Як видно з даного рисунку підвищеними значеннями за опитувальником характеризується шкала КР «креативність-репродуктивність» ($M = 30,680$; $SD = 12,766$) та шкала АЗ «автономність-залежність» ($M = 29,706$; $SD = 13,560$), а найменшими значеннями – шкала ОП «опосередкованість-безпосередність» ($M = 26,928$; $SD = 12,557$) та шкала СМ «самоцінність-малоцінність» ($M = 27,990$; $SD = 12,845$). Відповідно до результатів методики, у державних службовців реалізація суб'єктності відбувається шляхом реалізації бажання проявити і затвердити свою індивідуальність у соціальному контексті, а також зробити своє життя і свої стосунки з людьми об'єктом творіння і перетворення [28]. Вони намагаються тримати відповідь за свої дії не тільки перед оточенням, а й перед самим собою, тобто високою є відповідальність державних службовців щодо будь-яких зовнішніх і внутрішніх обставин. Проте для реалізації суб'єктності вони рідше використовують психологічні засоби впливу на людину, рідше формують стиль поведінки і спосіб життя, при яких він відчуває затребуваність всіх своїх потенціалів і переживає це як повноцінне життя.

Оцінюючи загальний середньогруповий рівень за тестом рівня розвитку суб'єктності М. Щукіної ($M = 174,368$; $SD = 51,700$)

можна зазначити, що це значення перевищувало нормативне, отримане при створенні і адаптації тесту [28], що свідчило про достатньо високий рівень суб'єктності державних службовців. Слід зазначити, що отримані нами дані не підтверджується висновками, отриманими в дослідженні М. Даріжапової [9], яка показала, що зовнішні направляючі впливу для державних службовців часто мають велике значення, ніж їх власна суб'єктність як внутрішнє джерело активності. Ми не згодні з висновком автора про те, що така ситуація зумовлена саме професійної специфікою державної служби, в якій надзвичайно сильні тенденції до врахування думок ближнього соціального оточення, а вважаємо, що певний рівень суб'єктності, який розкривається у автономії та креативності є характерним для державних службовців.

Отже, дослідивши особливості блоку розвитку суб'єктності, нами було встановлено, що у державних службовців реалізація суб'єктності відбувається шляхом реалізації бажання проявити і затвердити свою індивідуальність у соціальному контексті, тримати відповідь за свої дії не тільки перед оточенням, а перед самим собою, що підкреслює їхню відповідальність щодо будь-яких зовнішніх і внутрішніх обставин.

3. Аналіз особливостей блоку особистісної готовності до змін.

На рисунку 3. графічно наведено результати дескриптивного аналізу за методикою «Особистісна готовність до змін» Ролніка, Хезера, Голда, Халла, в адаптації Н. Бажанової та Г. Бардієр у державних службовців.

Як бачимо з даного рисунку підвищеними значеннями за опитувальником характеризується шкала Винахідливість ($M = 23,852$; $SD = 5,878$), а найменшими значеннями – шкала Оптимізм ($M = 22,271$; $SD = 6,797$) та шкала Пристрасть ($M = 22,386$; $SD = 5,878$). Дещо нижче винахідливості в ієрархії складових готовності до особистісних змін займали: Адаптивність ($M = 23,068$; $SD = 5,048$) Впевненість ($M = 23,038$; $SD = 5,751$) Сміливість ($M = 22,555$; $SD = 7,344$) Толерантності до двозначності ($M = 22,458$; $SD = 5,896$). Таким чином, у державних службовців є розвинутим уміння знаходити виходи із складних ситуацій, звертатися до нових джерел для вирішення нових проблем, що відбиває когнітивний

компонент готовності до змін, проте у деякій мірі у них знижені енергійність, життєвий тонус та віра в успіх.

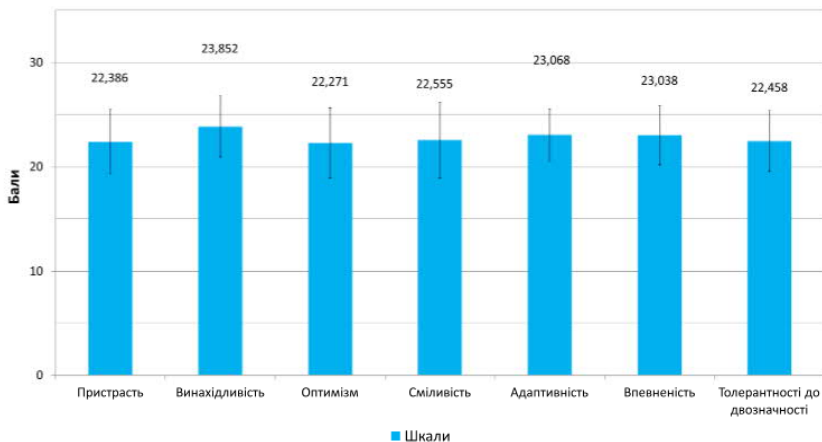

Рис. 3. Середньогруповий профіль державних службовців за методикою «Особистісна готовність до змін» Ролніка, Хезера, Голда, Халла, в адаптації Н. Бажанової та Г. Бардієр.

Такі автори, як В. Білополий та В. Лазаренко, досліджуючи психологічну готовність до особистісних змін та толерантності до невизначеності сучасного світу студентів будівельного ЗВО [4] визначають, що загальний бал за методикою в залежності від спеціалізації коливається в інтервалі 119,63-122,13 балів. Очевидно, що державні службовці які приймали участь у дослідженні є більш готовими до змін, ніж студенти, адже загальний рівень для них становить: $M = 159,627$; $SD = 23,762$. Відповідно, аналізуючи особливості блоку особистісної готовності до змін у державних службовців, можна зазначити, що вони готові до змін і характеризуються розвинутим уміння знаходити виходи із складних ситуацій, звертатися до нових джерел для вирішення нових проблем.

4. Аналіз особливостей блоку толерантності до невизначеності.

На рисунку 4. графічно наведено результати дескриптивного аналізу за службовців за тестом толерантності до невизначеності С. Баднера у державних службовців.

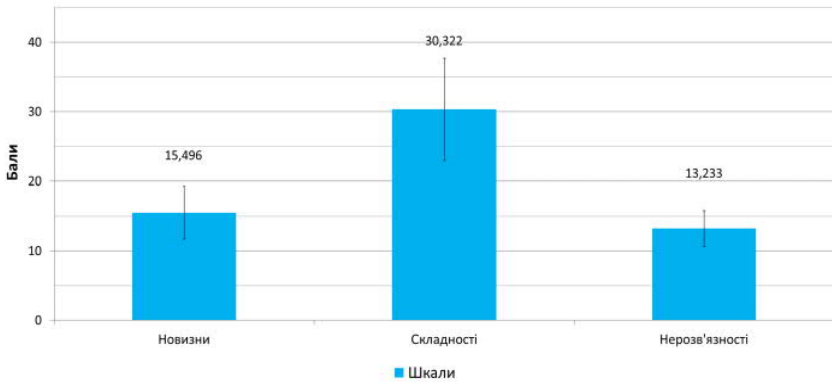

Рис. 4. Середньогруповий профіль державних службовців за тестом толерантності до невизначеності С. Баднера.

Як видно з даного рисунку підвищеними значеннями за опитувальником характеризується Шкала складності ($M = 30,322$; $SD = 14,772$), а найменшими значеннями – Шкала новизни ($M = 15,496$; $SD = 7,601$) та Шкала нерозв'язності ($M = 13,233$; $SD = 5,156$). відповідно, отримані дані свідчать про те, що державні службовці орієнтовані, в першу чергу, на складні завдання, на відміну від нових завдань та завдань, що неможливо потенціально вирішити по причині неповноти інформації, нечіткості формулювань тощо. Зазначені факти кореспондують з результатами дослідження, проведеного В. Барко та В. Остаповичем [3], які здійснили україномовну адаптацію опитувальника Баднера для використання в національній поліції. Автори показали, що профіль співробітників органів внутрішніх справ має схожий патерн: підвищені значення шкали складності, та знижені – шкали новизни та шкали нерозв'язності. Вчені інтерпретують отримані результати, вказуючи, що вони свідчать про високий рівень толерантності до невизначеності у поліцейських, що особливо виявляється при розв'язанні складних проблем – для працівників поліції властиві здатність протистояти не лише складним проблемам, а й діяти в умовах, коли завдання здається нерозв'язним. Це вказує на схожість досліджених вибірок державних службовців та поліцейських, адже обидві вони репрезентують зайнятість у державному секторі економіки.

Що стосується шкали загального рівня, то сумарний рівень толерантності до невизначеності у державних службовців ($M = 59,047$; $SD = 21,171$) є близьким до емпіричних статистичних даних ($M = 57,90$; $SD = 9,15$) встановлених В. Барко та В. Остаповичем, що свідчить про середній рівень толерантності до невизначеності у представників нашої вибірки. Таким чином, державні службовці характеризуються високим рівнем толерантності до невизначеності, що особливо виявляється при розв'язанні складних проблем.

5. Аналіз особливостей показника прокрастинації.

Провівши вивчення особливостей прогностичних параметрів прокрастинації державних службовців, нами було проаналізовано особливості показника прокрастинації. Вище вже вказувалось, що «Шкала прокрастинації» Б. Такмана в адаптації Т. Крюкової дозволяє визначати рівень вираженості прокрастинації в повсякденному житті, а також у прийнятті рішень [13]. При аналізі особливостей показника прокрастинації було показано, що описові статистики за цим показником ($M = 57,364$; $SD = 18,388$) свідчать про високу схильність до прокрастинації, адже на це вказує діапазон 55-64 балів.

Висновки. Теоретичний аналіз і узагальнення показали, що поняття прокрастинації розуміється як постійне відкладання важливих справ та прийняття рішень, що завжди повторюються всупереч усвідомлення державними службовцями негативних наслідків. У дослідженні було визначено особливості прогностичних параметрів прокрастинації державних службовців. Проаналізовано особливості наступних блоків: стилю мислення, розвитку суб'єктності, особистісної готовності до змін, толерантності до невизначеності, особливості показника прокрастинації.

Отже, вивчення особливостей прогностичних параметрів прокрастинації державних службовців продемонструвало наступні тенденції.

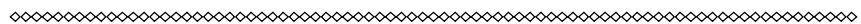
Показано, що мислення державних службовців за своїм стилем характеризується практичністю та конкретністю і для них властиві установки на гнучкість, адаптивність, користь та вигоду, корекцію ситуацій для досягнення певного результату, а реалізація суб'єктності відбувається шляхом реалізації бажання проявити і

затвердити свою індивідуальність у соціальному контексті, мати відповідальність щодо будь-яких зовнішніх і внутрішніх обставин. Зазначено, що вони готові до змін і характеризуються розвинутим умінням знаходити виходи із складних ситуацій, звертатися до нових джерел для вирішення нових проблем, вони толерантності до невизначеності, що особливо виявляється при розв'язанні складних проблем, але виявляють достатньо високу схильність до прокрастинації.

Стаття надійшла до редакції: 10.10.2022

PSYCHODIAGNOSTICS OF PROGNOSTIC PARAMETERS PROCRASTINATIONS OF PUBLIC SERVANTS

Ljudmila Kotliar, Associate Professor, Candidate of Psychological Sciences, PhD student of, Odessa national maritime university, Odessa, Ukraine.

The article is devoted to defining the content of the phenomenon of procrastination as a psychological term in the process of professional activity and career growth of civil servants, which is manifested by postponing the execution of timely, relevant actions to a later date. As a result of the empirical study, psychodiagnosis of prognostic parameters of procrastination of civil servants was carried out. It is shown that the thinking style of civil servants is characterized by practicality and concreteness, and the representatives of the studied sample are characterized by attitudes towards flexibility, adaptability, benefit and benefit, correction of situations to achieve a certain result. With regard to the block of development of subjectivity, the conducted research proved that the realization of subjectivity among civil servants takes place through the realization of the desire to show and approve their individuality in the social context, to be accountable for their actions not only to the environment, but to themselves, which emphasizes their responsibility, but at the same time, it has been proven that civil servants have a developed ability to find ways out of difficult situations, to turn

to new sources to solve new problems, which reflects the cognitive component of readiness for change, but to some extent they have reduced energy, vitality and faith in success In particular, the article examines the peculiarities of prognostic parameters of procrastination of civil servants. It was concluded that the thinking of civil servants in their style is characterized by practicality and concreteness and they are characterized by attitudes towards flexibility, adaptability, benefit and benefit, correction of situations to achieve a certain result. The features of the following blocks are analyzed: thinking style, development of subjectivity, personal readiness for changes, tolerance to uncertainty, features of the procrastination indicator.

Key words: *procrastination, thinking style, development of subjectivity, personal readiness for changes, tolerance for uncertainty, civil servant.*

Received:10.10.2022

References

1. Bazyka, Ye.L. (2012) Fenomen psykhoziofiziolohichnoho stanu prokrashtynatsii [Phenomenon of the psychophysiological state of procrastination]. *Mizhdystsyplinarni doslidzhennia v nauksi ta osviti: Psykholohichni nauky – Interdisciplinary research in science and education: Psychological Sciences*, 1, 13–18 [in Ukrainian].
2. Barko, V.I. & Ostapovych V.P. (2019). Ukrainskomovna adaptatsiia opytualnyka Badnera dlia vykorystannia v Natsionalnii politysii [Ukrainian adaptation of the Badner questionnaire for use in the National Police]. *Psykholohichnyi chasopys – Psychological journal*, 5(8), 249-263. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psch_2019_5_8_18 [in Ukrainian].
3. Bilopolyi, V.V. & Lazarenko, V.I. (2020). Psykholohichna hotovnist do osobystisnykh zmin ta tolerantnosti do nevyznachenosti suchasnoho svitu studentiv budivelnoho ZVO (DVNZ PDABA) [Psychological readiness for personal changes and tolerance for the uncertainty of the modern world of students of the construction higher education institution (DVNZ PDABA)]. *Visnyk Prydniprovs'koi derzhavnoi akademii budivnytstva ta arkhitektury – Bulletin of the Dnipropetrovsk State Academy of Construction and Architecture*, 2, 16-24 [in Ukrainian].

4. Vaida, T.S. (2016). Prokrastynatsiia yak komponent povedinky prativnykiv OVS ta yii profilaktyka pid chas profesiinoi pidhotovky kursantiv u VNZ MVS Ukrainy [Procrastination as a component of the behavior of employees of the Ministry of Internal Affairs and its prevention during the professional training of cadets at the Higher Education Institution of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Yurydychnyi biuletyn – Legal Bulletin*, 2, 197-211. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ub_2016_2_22 [in Ukrainian].

5. Dvornyk, M.S. (2014). Sotsialno-psykholohichni praktyky vidterminuvannia v konstruiuvanni osobystistiu vlasnoho maibutnoho [Social and psychological practices of procrastination in the construction of the individual's own future]. *Candidate's thesis*. Kyiv: Instytut sotsialnoi ta politychnoi psykholohii NAPN Ukrainy, p. 200 [in Ukrainian].

6. Kats, O. & Vass, T. (Eds. & Trans.). (2008). *Yevreiski mudretsi. Z chasiv mishny i donyni [Jewish sages. From the time of the Mishna to the present day]*. Yerusalyim: Shvut Amy, p. 641 [in Ukrainian].

7. Kuznietsov, M.A. & Kozub, Ya.V. (2016). Prokrastynatsiia yak chynnyk emotsiinoho stavlennia studentiv do navchalnoi diialnosti [Procrastination as a factor in the emotional attitude of students to educational activities]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Serii: Psykholohiia – Bulletin of the Dnipropetrovsk University. Series: Psychology*, 22, 61-70 Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdups_2016_2 [in Ukrainian].

8. Motruk, T.O. & Stetsenko, D.V. (2014). Prokrastynatsiia yak inhibitor rozvytku uspishnoi osobystosti [Procrastination as an inhibitor of the development of a successful personality]. *Aktualni pytannia suchasnoi psykholohii: materialy I Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii studentiv, aspirantiv i molodykh vchenykh – Current issues of modern psychology: materials of the 1st All-Ukrainian scientific and practical conference of students, postgraduates and young scientists*. Sumy: Vyd-vo SumDPU imeni A. S. Makarenka, p. 388 [in Ukrainian].

9. Pylypenko, V.Ye. (1993). *Sotsialne rehuliuвання трудової поведінки (sotsiologichniy analiz) [Social regulation of labor behavior (sociological analysis)]*. Kyiv: Naukova dumka, p. 126 [in Ukrainian].

10. Pirkei Avot (Povchannia Batkiv) [Pirkei Avot (Teachings of the Fathers)]. The Kabbalah Digital Library. lib.kabbalah.info Retrieved from: <http://lib.kabbalah.info/> [in Ukrainian].

11. Skryzhynska, M.V. (2013). *Fukidid. Entsyklopediia istorii Ukrainy: u 10 tomakh [Thucydides. Encyclopedia of the History of Ukraine: in 10 volumes]*. V.A. Smolii et al (Eds.). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

12. Shaihorodskiy, Yu. (2013). Syndrom politychnoi prokrastynatsii: prychny i naslidky [Political procrastination syndrome: causes and consequences]. *Politychnyi menedzhment – Political management*, 59, 16-29 [in Ukrainian].

13. Aitken, M.E. (1982). *A personality profile of the college student procrastinator*. (Doctoral dissertation, University of Pittsburgh). Ann Arbor: University Microfilms International [in English].

14. Bernstein, P.L. (1998). *Against the gods: The remarkable story of risk*. New York: Wiley, p. 400. Retrieved from: <https://www.amazon.com/Against-Gods-Remarkable-Story-Risk/dp/047> [in English].

15. Colegrove, M. B., Shaw, J.L. & Shepherd, C.S.P. (2004). *Be a Last-Minute Leader, Not a Procrastinator*. New York: iUniverse, Inc, p. 90 [in English].

16. Ellis, A. & Knaus, W.J. (1979). *Overcoming procrastination*. New York: Signet Books, p. 180 [in English].

17. D'Equainville D. (2016). *Encyclopédie joyeuse de la procrastination*. Paris: Le Contrepoint, p. 109 [in French].

18. Ferrari, J.R., Johnson, J.L. & McCown, W.G. (1995). *Procrastination and task avoidance: Theory, research, and treatment*. NY: Springer, p. 268 [in English].

19. Harriott, J. & Ferrari, J.R. (1996). Prevalence of procrastination among samples of adults. *Psychological Reports*, 78, 611-616 [in English].

20. Knaus, B.A. Historical View of Procrastination. www.psychologytoday.com. Retrieved from: <https://www.psychologytoday.com/blog/science-and-sensibility/201104/historical-view-procrastination> [in English].

21. Lay, C.H. (1986). At last, my research article on procrastination. *Journal of Research in Personality*, 20, 474-495 [in English].

22. Milgram, N.A. (1992). Procrastination: A malady of modern time. *Boletín de Psicología*, 35, 83 [in English].

23. Harper, D. Online Etymology Dictionary. www.etymonline.com. Retrieved from: <http://www.etymonline.com/index.php?term=procrastination> [in English].

24. Rothblum, E.D., Solomon, L.J. & Murakami, J. (1986). Affective, cognitive, and behavioral differences between high and low procrastinators. *Journal of Counseling Psychology*, 33, 387-394 [in English].

25. Solomon, L.J. & Rothblum E.D. (1984). Academic procrastination: Frequency and cognitive-behavioral correlates. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 503-509. [in English].

26. Schouwenburg, H.C. (2004). *Academic procrastination: Theoretical notions, measurement, and research*. In *Counseling the procrastinator in*

academic setting. Lay, C.H., Pychyl, T.A. & Ferrari J.R (Eds.). Washington, DC: American Psychological Association [in English].

27. Steel, P. (2007). The nature of procrastination: a meta-analytic and theoretical review of quintessential self-regulatory failure. *Psychological bulletin*, 133(1), 65-94. Retrieved from: <https://scribd.com/doc/63679278/STEEL-P-The-Nature-of-Procrastination-A-Meta-Analytic-andTheoretical-Review-of-Quintessential-Self-Regulatory-Failure> [in English].

Відомості про авторів / Information about the Authors

Котляр Людмила Іванівна: Одеський національний морський університет, вул. Мечнікова, 34 м. Одеса, 65029, Україна.

Lyudmila Kotlyar: Odessa national maritime university, 34, Meshnikova St., Odessa, 65029, Ukraine.

ORCID. ORG./0000-0002-4785-0956

E-mail: kotliar.62@ukr.net